

Etelä-Savon hyvinvointialueen talouden tasapainottaminen ja uusien sopeutustoimenpiteiden hyväksyminen

Aluehallitus 30.09.2024 § 215

3113/00.01.02.02/2024

Valmistelija

Konsernipalvelujen toimialajohtaja Sami Sipilä, puh. 040 770 0577

Vt. rahoitusjohtaja Tiia Tamlander, puh. 040 571 1983

Etelä-Savon hyvinvointialueen taloustilanne on vaikea. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä on taseessa 34,4 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Vuoden 2024 toisen osavuosikatsauksen tulosennuste on hieman alkuperäistä talousarviota parempi eli 44,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Ennuste merkitsisi toteutuessaan 78,6 miljoonan euron kumulatiivista alijäämää vuoden 2024 tilinpäätöksessä.

Aluehallituksen 24.6.2024 § 153 hyväksymä vuoden 2025 talousarvioraami päättyy vuodelle 2025 tavoiteltavien lisäsopeutustoimenpiteiden jälkeen 6,1 miljoonan euron ylijäämään. Talousarvioraami sisältää aiemmin hyväksytyjen tasapainotustoimenpiteiden lisäksi yhteensä 20,8 miljoonan euron lisäsopeutustavoitteen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet vahvistetaan syys-lokakuun päätöksenteossa talouden tasapainotusohjelmasta päätettäessä.

Huhtikuussa julkaistujen uusien rahoituslaskelmien mukaan Etelä-Savon hyvinvointialueen valtionrahoituksen määrä on vuodesta 2026 alkaen jäämässä ennakoitua alhaisemmalle tasolle, mikä edelleen lisää talouden sopeutuspainetta. Vuoden 2024 toisessa osavuosikatsauksessa päivitetyn talousnäkökuvan perusteella vuoden 2026 tulos uhkaa ilman lisätoimenpiteitä kääntyä alijäämäiseksi. Osavuosikatsauksessa esitetty arvio kumulatiivisen alijäämän määrästä vuoden 2026 lopussa on noin 82 miljoonaa euroa. Arviossa on jo huomioitu vuosille 2025–2026 tavoiteltavat lisäsopeutukset. Maanantaina 23.9.2024 julkaistuissa uusissa rahoituslaskelmissa vuoden 2026 rahoitus on selvästi kevään laskelmia korkeammalla tasolla, ja vuoden 2026 näkökymä kääntyi jälleen noin 10 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Rahoituksen perustason noususta huolimatta vuodet 2027–2028 näyttävät edelleen voimakkaasti alijäämäisinä, ja niiden rahoituksen taso myös laskee vuoteen 2026

verrattuna. Päivitetyt rahoituslaskelmat toivat kaivattua lisäystä hyvinvointialueen rahoituksen määrään ja helpottivat pahinta painetta etenkin vuodelta 2026. Sopeutustoimenpiteet ovat kuitenkin edelleen täysin välttämättömiä, jotta hyvinvointialueen talous saadaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla tasapainoon.

Vuosille 2024–2026 tavoitellaan yhteensä 87 miljoonan euron sopeutustoimenpiteitä. Näistä tähän asti on tehty päätöksiä ja määritelty toimenpiteitä 48 miljoonan euron edestä. Lukujen tulkinnassa on syytä huomioida, etteivät asetetut tavoitteet vielä riitä kattamaan taseeseen kertyneitä kumulatiivisia alijäämiä. Alijäämien katetuksi tuleminen edellyttäisi merkittävää, arvioitujen kumulatiivisten alijäämien suuruista kertaluonteista menosäästöä tai lisätuloa vuoden 2026 aikana.

Vuoden 2024 talousarviossa (aluevaltuusto 18.12.2023 § 89) linjattiin lisäsopeutustoimenpiteiden valmistelun aloittamisesta heti alkuvuodesta 2024. Linjauksen mukaisesti hyvinvointialueelle on valmisteltu uusia sopeutustoimenpiteitä heti vuoden alusta lähtien. Aluevaltuusto käsitteli 17.6.2024 § 29 esitystä 25 miljoonan euron lisäsopeutustavoitteen kohdentamisesta toimialoille vuodelle 2025 ja 20,7 miljoonan euron vastaavasta tavoitteesta vuodelle 2026. Vuoden 2026 sopeutustavoitteessa on huomioitu heikentyneen valtion rahoituksen vaikutus talousarviokirjassa alun perin asetetun 10 miljoonan euron tavoitteen lisäksi.

Alkuperäisestä esityksestä poiketen valtuusto päätyi vahvistamaan vuoden 2025–2026 lisäsopeutukset yhteensä 6,7 miljoonaa euroa alkuperäistä esitystä pienempinä. Päätettyjen sopeutustavoitteiden yhteismäärä vuosilta 2025–2026 on 39,0 miljoonaa euroa, kun alkuperäisessä esityksessä lisäsopeutusten yhteismäärä kahdelle vuodelle oli 45,7 miljoonaa euroa.

Aluevaltuuston 17.6.2024 § 29 vahvistamat toimialakohtaiset sopeutustavoitteet ovat seuraavat:

	2025	2026	Yhteensä
Sosiaalipalvelut	2,20	3,50	5,70
Ikäntyneiden palvelut	1,16	4,00	5,16
Terveyspalvelut	10,86	5,80	16,66
Pelastus- ja turvallisuuspalvelut	1,00	0,00	1,00
Konsernipalvelut	5,58	4,90	10,48
Yhteensä	20,80	18,20	39,00

Konsernipalvelujen osalta huomattava osuus säästötavoitteesta muodostuu eri toimialojen käytössä olevien tilojen vuokratukstannuksiin tavoiteltavasta kustannustason laskusta. Aluevaltuusto vahvisti hyvinvointialojen vuokraamia toimitiloja koskevat linjaukset päätöksellään 17.6.2024 § 30.

Kun huomioidaan aluevaltuuston 17.6.2024 vahvistamat sopeutustavoitteet sekä jo aiemmin vahvistetut säästötoimet, on sopeutusten yhteenlaskettu määrä vuosina 2025–2026 seuraava:

	2025	2026	Yhteensä
Sosiaalipalvelut	9,20	3,50	12,70
Ikäntyneiden palvelut	4,10	4,00	8,10
Terveyspalvelut	15,71	5,80	21,51
Pelastus- ja turvallisuuspalvelut	1,00	0,00	1,00
Konsernipalvelut	7,30	4,90	12,20
Yhteensä	37,31	18,20	55,51

Toimialakohtaisten sopeutustavoitteiden ja talousarvioaraamin vahvistamisen jälkeen on jatkettu konkreettisten tasapainotustoimenpiteiden määrittelyä ja sisällöllistä valmistelua. Toimialakohtaiseen kohdentumiseen on valmistelun edetessä tullut tarkennuksia lähinnä kiinteistöihin liittyvien säästöjen osalta. Lopullisessa esitettävässä uusien sopeutustoimenpiteiden kokonaisuudessa euromääräiset säästöt esitetään toimenpidekohtaisesti ao. toimialan kohdalla, mutta budjettiteknisesti toimenpiteiden sisältämien tilaratkaisujen vaikutukset kohdistuvat konsernipalveluiden määrärahoihin.

Koonti uusista sopeutustoimenpiteistä tausta-aineistoinen on **liitteenä 1**. Asiakirja sisältää sopeutustoimenpiteiden tietojen ohella mm. sote-keskuspalveluverkkoselvityksen, tausta-aineiston sairaalapalveluiden työnjaosta (tiedossa olevat lainsäädännölliset muutokset huomioiden), kiinteistökustannuksia koskevat lisätiedot sekä toimenpiteistä tehdyt vaikutusarviointit. Liitteenä 2 on myös yhteenveto jo aiemmin hyväksytyjen toimenpiteiden sekä nyt esitettävien uusien sopeutustoimenpiteiden muodostamasta kokonaisuudesta. Tätä vanhoista ja uusista toimenpiteistä muodostuvaa kokonaisuutta kutsutaan jatkossa talouden tasapainotusohjelmaksi. Liitteenä 3 on lisäksi taustoittava taulukko, joka selventää eri sopeutustoimenpiteiden talousarvioteknisen kohdentumisen eri toimialoille. Liitteenä 4 on toimielinrakenteen sopeuttamista koskeva vaikutusten ennakoarviointi (EVA).

Toimenpidekokonaisuudet, joista sopeutukset muodostuvat, ovat jaoteltuna toimialoittain seuraavan listauksen mukaiset. Toimenpiteiden sisältöä on avattu tarkemmin liitteissä.

Terveyspalvelut (liitteen 1 diat 12–14 + tausta-aineistot liitteen 1 dioilla 24–27, 34–36 ja 44–87)

1. Mikäli vireillä olevat lainsäädäntömuutokset hyväksytään, toteutetaan sairaalapalveluiden ja päivystyksen muutokset, 8,95 M€
2. Mikäli vireillä olevat lainsäädäntömuutokset hyväksytään, toteutetaan Akuuttipalveluiden muutokset, 1,70 M€
3. PTH-osastojen keskittäminen, 1,26 M€
4. Perusterveydenhuollon avopalveluiden toiminnalliset uudistukset, 0,86 M€
5. Sote-keskuspalveluiden tilakäytön tiivistys skenaarion 1 mukaisesti, 1,28 M€
6. Suun terveydenhuollon sopeutustoimet, 0,15 M€
7. Kuntoutuksen sopeutustoimet, 0,10 M€
8. Omien psykologien rekrytoinnit, 1,00 M€
9. Diagnostisten ja tukipalveluiden sopeutustoimet, 1,26 M€
10. Mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kehittäminen, 0,73 M€
11. Terveyspalveluiden muut toimenpiteet, 0,23 M€

Ikääntyneiden palvelut (liitteen 1 diat 15–16 + tausta-aineistot liitteen 1 dioilla 28–30 ja 37–39)

12. Geriatrien osastojen arviointi ja kehittäminen, 1,56 M€
13. Mikäli vireillä olevat lainsäädäntömuutokset hyväksytään, toteutetaan ympärivuorokautisen asumisen mahdollinen mitoituksen lasku ja tilojen tiivistäminen, 2,09 M€
14. Ikääntyneiden palveluiden henkilöstövähennykset, 0,25 M€
15. Kotihoidon kehittämistoimet, 0,35 M€
16. Arjen tuki- ja etäpalveluiden kehittämistoimenpiteet, 0,73 M€
17. Ikääntyneiden palveluiden muut toimenpiteet, 0,19 M€

Sosiaalipalvelut (liitteen 1 diat 17–18 + tausta-aineistot liitteen 1 dioilla 31 ja 40–42)

18. Lapsiperhepalveluiden peittävyden kasvattaminen lastensuojelun palvelutarpeen ennaltaehkäisemiseksi, 0,60 M€

19. Lastensuojelun asiakasohjauksen, palvelutarpeenarvioinnin ja palveluiden kriteerien kehittäminen, 1,10 M€
20. Lastensuojelun sijoitusprosessin selkeyttäminen, 0,10 M€
21. Lastensuojelun kilpailutusten kehittäminen, 0,60 M€
22. Lastensuojelun tuottajaohjauksen ja palveluiden sisällön kehittäminen, 0,60 M€
23. Vaalijalan oman toiminnan tehostaminen, 0,90 M€
24. Vaalijalan muut kehittämiskohteet (ml. kiinteistökytymykset, erillisselvitys), 1,20 M€
25. Työikäisten palvelu, kuntouttavan työtoiminnan muutokset, 0,35 M€
26. Kasvatus- ja perheneuvonnan esihenkilöjärjestelyt, 0,07 M€
27. Sosiaalipalveluiden toimitilojen tiivistäminen, 0,14 M€

Konsernipalvelut (liitteen 1 diat 19 + tausta-aineistot liitteen 1 dioilla 32 ja 88–93)

28. 10–20 % alennuksen neuvottelu vuokratilojen sopimukseen, 5,3 M€
29. YTA-yhteishankinnat, 1,4 M€
30. Ruokapalveluiden tuotantotapamuutokset, 2,0 M€
31. Siivouspalveluiden tuotantotapamuutokset, 1,0 M€
32. Talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämistoimet, 0,30 M€
33. IT-järjestelmämuutokset, 0,70 M€
34. Konsernipalveluiden muut toimenpiteet (kiinteistövero, lautakunnat), 0,17 M€

Pelastus- ja turvallisuuspalvelut (liitteen 1 dia 20)

35. Pelastustoimen henkilöstömuutokset, 0,76 M€
36. Pelastus- ja turvallisuuspalveluiden muut toimenpiteet, 0,32 M€

Hyväksyttävät sopeutustoimenpiteet huomioidaan täysimääräisesti vuoden 2025 talousarviovalmistelussa ja seuraavien vuosien taloussuunnitelmassa.

Talouden lisäsopeuttamisen valmistelun johdosta on käyty aluehallituksen 24.6.2024 § 154 mukaisesti yhteistoimintaneuvottelut, jotka päättyvät perjantaina 20.9.2024. Uusia sopeutustoimenpiteitä on käsitelty aluevaltuuston seminaarissa keskiviikkona 25.9.2024.

Nyt esitettävät, yhteensä 39 miljoonan euron uudet sopeutukset eivät riitä kattamaan kertyväksi arvioitua kumulatiivista alijäämää vuoden 2026 loppuun mennessä hyvinvointialuelain 115 §:n edellyttämällä tavalla. Koska hyvinvointialueiden talouden painelaskelman mukaan Etelä-Savon hyvinvointialueen vuosien 2027 ja 2028 rahoitus laskee vuoden 2026 tasosta, tulisi taloustilanteen heikentymisen välttämiseksi tulevinakin vuosina taloutta pystyä sopeuttamaan vähintään valtion rahoituksen laskua ja kustannusten kasvua vastaavalla määrällä. Talouden tasapainottamista on näin ollen pystyttävä jatkamaan erittäin määrätietoisesti.

Sopeutustoimenpiteiden toimeenpanosta tehdään tarvittavin osin erilliset hallinnolliset päätökset toimivaltaisen viranomaisen toimesta hallintosäännön edellyttämällä tavalla.

Keskeistä hyvinvointialueen taloustilanteen tervehdyttämisessä ja oikeille raitelle saamisessa on vuoden 2025 talouden kääntäminen selvästi positiiviseen tulokseen talousarvioraamin viitoittamalla tavalla. Tässä onnistuminen edellyttää, että esitettävät sopeutustoimenpiteet tulevat päätöksenteossa hyväksytyiksi ja että niiden toimeenpanossa onnistutaan suunnitellussa aikataulussa täysimääräisesti. Ilman ensi vuodelle tavoitteeksi asetetun 20,8 miljoonan euron sopeutuksen vaikutusta vuoden 2025 tulos olisi noin 11,2 miljoonaa euroa alijäämäinen, kun huomioidaan myös 23.9. päivitettyjen rahoituslaskelmien vaikutus.

Toimivalta

hallintosääntö 9.2 § 3 kohta

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että se hyväksyy seuraavat uudet sopeuttamistoimenpiteet vuosille 2025-2026:

Terveyspalvelut

1. Mikäli vireillä olevat lainsäädäntömuutokset hyväksytään, toteutetaan sairaalapalveluiden ja päivystyksen muutokset
2. Mikäli vireillä olevat lainsäädäntömuutokset hyväksytään, toteutetaan akuuttipalveluiden muutokset
3. PTH-osastojen keskittäminen
4. Perusterveydenhuollon avopalveluiden toiminnalliset uudistukset

5. Sote-keskuspalveluiden tilakäytön tiivistys skenaarion 1 mukaisesti
6. Suun terveydenhuollon sopeutustoimet
7. Kuntoutuksen sopeutustoimet
8. Omien psykologien rekrytoinnit
9. Diagnostisten ja tukipalveluiden sopeutustoimet
10. Mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kehittäminen
11. Terveyspalveluiden muut toimenpiteet

Ikääntyneiden palvelut

12. Geriatrien osastojen arviointi ja kehittäminen
13. Mikäli vireillä olevat lainsäädäntömuutokset hyväksytään, toteutetaan ympärivuorokautisen asumisen mahdollinen mitoituksen lasku ja tilojen tiivistäminen
14. Ikääntyneiden palveluiden henkilöstövähennykset
15. Kotihoidon kehittämistoimet
16. Arjen tuki- ja etäpalveluiden kehittämistoimenpiteet
17. Ikääntyneiden palveluiden muut toimenpiteet

Sosiaalipalvelut

18. Lapsiperhepalveluiden peittävyden kasvattaminen lastensuojelun palvelutarpeen ennaltaehkäisemiseksi
19. Lastensuojelun asiakasohjauksen, palvelutarpeenarvioinnin ja palveluiden kriteerien kehittäminen
20. Lastensuojelun sijoitusprosessin selkeyttäminen
21. Lastensuojelun kilpailutusten kehittäminen
22. Lastensuojelun tuottajaohjauksen ja palveluiden sisällön kehittäminen
23. Vaalijalan oman toiminnan tehostaminen
24. Vaalijalan muut kehittämiskohteet (ml. kiinteistöky symykset, erillisselvitys)
25. Työikäisten palvelu, kuntouttavan työtoiminnan muutokset
26. Kasvatus- ja perheneuvonnan esihenkilöjärjestelyt
27. Sosiaalipalveluiden toimitilojen tiivistäminen

Konsernipalvelut

28. 10–20 % alennuksen neuvottelu vuokratilojen sopimukseen
29. YTA-yhteishankinnat
30. Ruokapalveluiden tuotantotapamuutokset
31. Siivouspalveluiden tuotantotapamuutokset
32. Talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämistoimet

33. IT-järjestelmämuutokset

34. Konsernipalveluiden muut toimenpiteet (kiinteistövero, lautakunnat)

Pelastus- ja turvallisuuspalvelut

35. Pelastustoimen henkilöstömuutokset

36. Pelastus- ja turvallisuuspalveluiden muut toimenpiteet

Toimenpiteiden sisältöjä on avattu tarkemmin liitteissä.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Käsittely:

Edellisen kokousasian käsittelyn aikana esteestä ilmoittivat Janne Laine (Savonlinnan kaupunginhallituksen esittelijä, yleislausekejäävi), Eija Stenberg (yhteisöjäävi, Savonlinnan kaupunginhallituksen puheenjohtaja), Jaana Strandman (yhteisöjäävi, Mikkelin kaupunginhallituksen jäsen), Oskari Valtola (yleislausekejäävi; Mikkelin kaupunginvaltuuston puheenjohtaja), Soili Moilanen (yhteisöjäävi, Pieksämäen kaupunginhallituksen puheenjohtaja), Erkki Huupponen (yleislausekejäävi; Pieksämäen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja) ja Tommi Vehmala (yleislausekejäävi; Kangasniemen kunnanvaltuuston puheenjohtaja).

Esteilmoitukset hyväksyttiin ja esteelliset poistuivat kokouksesta.

Merkitään, että esteellisenä poistuneiden tilalle kokoukseen saapuivat Janne Laineen henkilökohtainen varajäsen Hannu Karvinen, Eija Stenbergin henkilökohtainen varajäsen Ari Hartonen, Oskari Valtolan henkilökohtainen varajäsen Ari Hänninen ja Jaana Strandmanin henkilökohtainen varajäsen Kirsi Visunen.

Merkitään, että vt. rahoitusjohtaja Tiia Tamlander liittyi kokoukseen tämän asian käsittelyn alkaessa.

Merkitään myös, että hyvinvointialuejohtaja Santeri Seppälä ja konsernipalvelujen toimialajohtaja Sami Sipilä selostivat asiaa kokouksessa.

Keskustelun aikana esittelijä täydensi esitystään siten, että johtajaylilääkäriltä pyydetään lausunto. Esitys hyväksyttiin yksimielisesti.

Merkitään, että aluevaltuustolle toimitettavaan aineistoon päätettiin yksimielisesti lisätä STM:n vastaukset sairaalatyöryhmän kysymyksiin.

Keskustelun aikana Hannu Karvinen teki Tero Juutin ja Kirsi Visusen kannattamana seuraavan esityksen: ” *Säästöesitystä ei pidä tehdä hyväksyä Savonlinnan sairaalan kohdalta, koska sairaalatyöryhmän työ on vielä kesken, lainsäädäntö asiasta ei ole vielä valmistunut ja sosiaali- ja terveysministeriössä publik private mallin selvitys on myös Savonlinnan ja Kemin sairaaloiden kohdalta kesken. Kohdistuu kohtiin 1, 2 ja 3. Asia pitää palauttaa tältä osin uudelleen valmisteluun.*”

Puheenjohtaja totesi, että on tehty kannatettu esitys asian palauttamiseksi valmisteluun, joten asiasta on äänestettävä.

Puheenjohtaja esitti asian ratkaistavaksi äänestyksellä siten, että ne, jotka kannattavat asian käsittelyn jatkamista tässä kokouksessa äänestävät JAA ja ne, jotka kannattavat Hannu Karvisen esitystä asian palauttamiseksi valmisteluun äänestävät EI.

Äänestysesitys hyväksyttiin ja suoritettussa äänestyksessä annettiin 6 JAA ja 5 EI ääntä. Puheenjohtaja totesi, että asian käsittelyä jatketaan tässä kokouksessa.

Asiasta käydyn keskustelun aikana Tero Juuti teki Heli Järvisen, Hannu Karvisen ja Kirsi Visusen kannattamana seuraavan muutosesityksen: ” *Säästöesitystä ei pidä hyväksyä Savonlinnan sairaalan kohdalta, koska sairaalatyöryhmän työ on vielä kesken, lainsäädäntö asiasta ei ole vielä valmistunut ja sosiaali- ja terveysministeriössä publik private mallin selvitys on myös Savonlinnan ja Kemin sairaaloiden kohdalta kesken. Kohdistuu kohtiin 1, 2 ja 3. Säästötavoitetta lasketaan siltä osin.*”

Todettuaan keskustelun päättyneeksi puheenjohtaja totesi, että esittelijän esityksestä on tehty poikkeava kannatettu esitys ja esitti asian ratkaistavaksi äänestyksellä siten, että ne, jotka kannattavat esittelijän esitystä äänestävät JAA ja ne, jotka kannattavat Tero Juutin esitystä äänestävät EI.

Äänestysesitys hyväksyttiin ja suoritettussa äänestyksessä annettiin 6 JAA ja 5 EI ääntä. Puheenjohtaja totesi, että esittelijän esitys on tullut aluehallituksen päätökseksi.

Merkitään myös, että kohdasta 35 Pelastustoimen henkilöstömuutokset käydyn keskustelun aikana puheenjohtaja ehdotti, että palvelutasopäätöksen yhteydessä aluehallitukselle annetaan kokonaisselvitys kytkennästä ensihoitopalveluihin. Puheenjohtajan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Merkitään, että Seija Kuikka poistui kokouksesta klo 11.23. Hänen tilalleen kokoukseen saapui henkilökohtainen varajäsen Tapio Honkamaa.

Päätös:

Hyväksyttiin täydennetyn esityksen mukaan.

Tiedoksi

Äänestystiedot

Esityksen kohdat 1-3: Asian käsittelyn jatkaminen JAA / Asian palauttaminen uudelleen valmisteluun EI / Tyhjä

Esittelijä JAA / Juuti EI / Tyhjä

214.1 Esittelijä JAA / Karvinen EI / Tyhjä